

1. Introducció teòrica:

1.a: Antropologia i Història: punts de contacte.

L'aplicació de models antropològics i de plantilles etnològiques ha estat la base estructural per a l'estudi dels sistemes familiars medievals. En aquest sentit, la col·laboració entre l'Antropologia i la Història ha permès arribar a resultats científicament comprobables en aquest camp. El coneixement de les dades que ens aporta l'Antropologia cultural permet un tractament més ponderat de la realitat medieval en la xarxa dels lligans de parentiu.

1.b: Estat de la qüestió a Europa. (cf. BIBLIOGRAFIA)

1.c: Estat de la qüestió a Catalunya.

L'estudi de les estructures familiars és un fet poc estès dins la historiografia catalana. Tant sols en els darrers anys s'ha fet sentir un cert interès gràcies als treballs portats en aquest camp pel professor de la Universitat de Tolouse Pierre BONNASSIE i pel professor de la Universitat Autònoma de Barcelona José Enrique RUIZ-DOMENEC (cf. BIBLIOGRAFIA).

2. Les fonts:

2.a: Importància de les fonts.

2.b: El testament com a font d'estudi per les estructures familiars.

El testament s'ha manifestat com un material documental d'ús exemplar per a l'estudi del parentiu a l'Edat Mitjana. La manca de fonts documentals més amples a Catalunya

-com les genealogies que utilitza G. DUBY o els Libri Memorialis que fa servir K. SCHMID- ha portat la investigació a emprar el testament com a material de primer ordre per a l'estudi dels sistemes de parentiu i filiació.

2.c: Revisió i classificació de les fonts.

3. Les estructures familiars:

3.a: L'evolució de la família.

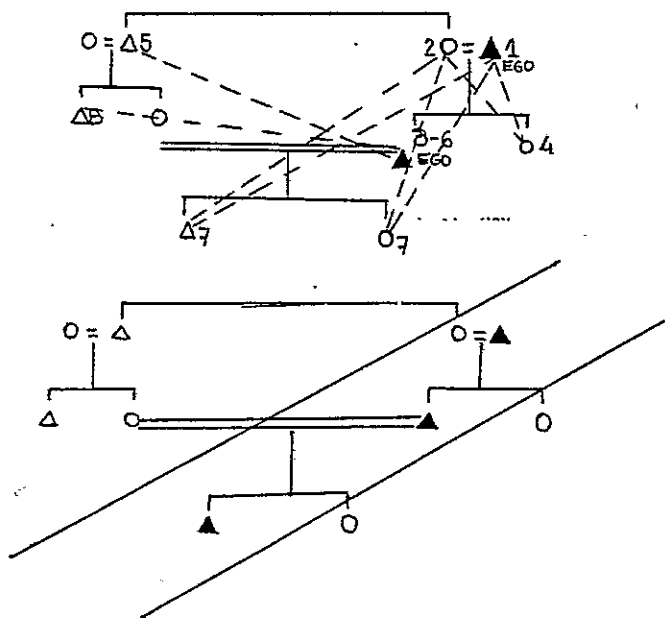
L'evolució de la família es troba íntimament lligada a les condicions socials i econòmiques de qui la configura. Així existeix una estreta relació entre la família, la societat i l'economia cosa que permet d'assegurar que la primera és també important per a l'anàlisi i la investigació.

3.b: Els sistemes de filiació i parentiu.

Es important no deixar de banda la terminologia bàsica del parentiu que ens aporta la documentació. Les paraules com nepto, nepote, neptis, avunculus, consaguinii, etc. son el més clars exponents de la complicada xarxa de parentiu amb què ens trobem. Seria imperdonable confondre un nebot amb un net, però per què la mateixa paraula la nepote dóna peu a la confusió?. Per això la lectura de la documentació amb visió etnològica pot concretar el paper i el lloc que té cada individu dins el seu sistema de filiació, que no s'aconseguirà en cap moment establint a priori genealogies -que això seria el resultat final- sinó amplis grups de filiació.

Heus aquí un exemple gràfic:

- 1- pater
- 2- mater
- 3- filio
- 4- filia
- 5- avunculus
- 6- nepote
- 7- nepote o nepto(-a)
- 8- consaguinii.

3.c: Tipus i classes de residència.

4. Sistemes de filiació i parentiu a la societat catalana. S. XI-XII i XIII:

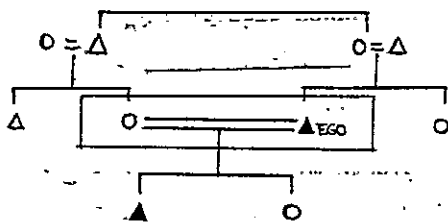
4.a: L'evolució de les estructures familiars des de 1025 a 1240.

L'evolució dels sistemes de parentiu i filiació a la societat catalana segueix un ritme molt semblant al de l'Europa Septentrional, estudiat per G. DUBY i L. GENICOT. La noblesa catalana a partir de 1050, té un comportament semblant al de la seva homònima de l'Europa Occidental. Amb l'anàlisi d'aquesta evolució es pot comprobar que les semblances son més importants que les diferències.

4.b: Llinatge, noblesa i cavalleria a la societat catalana: s. XI-XII

Aquest punt permet fixar un primer apunt de la teoria bàsica d'aquesta materia: la formació de llinatges mitjançant el matrimoni entre cosins creuats.

Vegem un exemple gràfic a la plantilla etnològica:

4.c: La situació de la dona a la societat catalana: S. XI-XII
 El paper de la dona és un tema de fort interès a la societat catalana medieval. La seva evolució dins la xarxa del parentiu és molt semblant a la dels plantejaments que fa David HERLIHY per a l'Europa Occidental d'aquest període. Les èpoques importants de la preeminència social de la dona estan fixades no tant sols de forma estadística sinó en l'anàlisi rigorós de la documentació (testaments, esponsalícis...). Per exemple, podem constatar, en el període 1170-1200, que el sistema de matrimoni entre cosins creu-

ats està fixat. Aquest sistema permetrà a la dona de tenir un fort pes social. Ella serà la portadora de la sang nobla i l'home aportarà el seu status cavalleresc. Noblesa -en línia femenina- i cavalleria - en línia masculina- configuren els grans llinatges de la Catalunya del s.XII.

BIBLIOGRAFIA

- BLOCH, M.: Noms de familles et histoire sociale, en "Annales" E.S.C., 1932.
- BLOCH, M.: Sur le passé de la noblesse française: quelques jalons de recherches, en "Annales d'histoire économique et social", t. VIII, 1936.
- BASTIER, J.: Le testament en Catalogne du IX au XII siècle: une survivance wisitothique. 1973.
- BONNASSIE, P.: Une famille de la campagne barcelonaise aux alentours de l'an mil, en "Annales du Midi", LXXVI, 1964, pàgs. 261-304.
- BONNASSIE, P.: Catalunya mil anys enrera s. X-XI. 2 vols. Ed. 62. Barcelona 1979-1981.
- BOUSSARD, J.: L'origine des familles seigneuriales dans la région de la Loire moyenne, en "Cahiers de Civilisation médiévale" V, 1962, pàgs. 303-322.
- CARDINI, F.: La tradizione cavalleresca nel l'Occidente medievale. Un tema di ricerca tra storia e "tentazioni" atropologiche, en, "Quaderni Medievali II", 1976.
- CHARLES-EDWARD, T.M.: Kinship, status and the origins of the Hides en "Past and Present", 1972, nº 56, pàg. 3-33.
- COLEMAN, E.R.: Infanticide dans le Haut Moyen Age, en "Annales" E.S.C., 1974, pàgs. 315-335.

- DUBY, G.: Une enquête a poursuivre: la noblesse dans la France médiévale, en "Revue Historique" 459, 1961, pàgs. 1-22.
- DUBY, G.: Dans la France du Nord-Ouest au XII siècle: les "jeunes" dans la société aristocratique, en "Annales" E.S.C., XIX, 1964, pàgs. 835-846.
- DUBY, G.: Structure de parenté et noblesse. France du Nord, XI et XII siècle, en "Miscellanea medievalea in memoriam Jam Frederik Niermeyer, Gronningen 1967, pàgs. 149-165.
- DUBY, G.: Remarques sur la littérature généalogiques en France aux XI et XII siècle, en "Academie des inscriptions Belles Lettres". Paris 1967, pàgs. 335-345.
- DUBY, G.: Structures familiales dans le moyen Age Occidental, Naouka 1970.
- DUBY, G.: Lignage, noblesse et chevalerie au XII siècle dans la région mâconnaise. Une revision, en "Annales Economie, Societés, Civilisation" XXVII, 4-5, 1972.
- DUBY, G.: Hommes et Structures du Moyen Age. Mouton. Paris 1973 (recull dels articles anteriors del mateix autor).
- DUBY, G.: Le chevalier, la femme et le prêtre. Le mariage dans la France féodale. Hachette. 1981.
- FORTES, M.: Descent, Filiation and affinity, en "Man" vol. 59, 1959.
- FOSSIER, R.: Histoire sociale de l'occident medieval. Paris. Armand Colin, Coll. "U", 1970.
- FOX, R.: Kinship and Marriage. An Antrop. Perspective. Penguin Books Ltd. Harmondsworth, 1967. (trad. cast. Sistemas de parentesco y matrimonio. Alianza Ed. 1972).
- GENICOT, L.: La noblesse au Moyen age dans l'ancienne France, en "Annales" E.S.C. 1962, pàgs. 1-22.

- GENICOT, L.: La noblesse dans la société médiévale. A propos des derniers études relatives aux termes de l'Empire, en "Moyen Age" 1965, pàgs. 539-560.
- GENICOT, L.: Naissance, Fonction et richesse dans l'ordonnance de la société médiévale. Le cas de la noblesse du Nord Ouest du continent, en "problemes de stratification sociale". Actes du colloque de 1966, ed. per R. MOUSNIER. Paris, P.U.F. 1968, pàgs. 83-92.
- GOODENOUGH, V.H.: Componential Analysis. Science, vol. 156, pàgs. 1203-1209. 1967.
- HERLIHY, D.: Land, family and women Continental Europe from 700 to 1200, en "traditio", t. XVIII, 1962, pàgs. 69-120.
- HEERS, J.: Le clan familial au moyen age. P.U.F. 1974.
- LEACH, E.R.: Descent, Filiation and Affinity, en "Man" 1957, id. 1959 (discursió amb M. FORTES)
- LEFEVRE, Y.: La femme au Moyen Age en France dans la vie littéraire et spirituelle, en "Historia mondiale de la femme" T. II.
- LEVI-STRAUSS, C.: Les structures élémentaires de la parenté, Paris. 1949. Nova ed. Paris Mouton & Co., 1971.
- LEVI-STRAUSS, C.: Structural Anthropology. Basic Books. N. York 1963 (trad. cast. Antropología estructural. Ed. Eudeba. Buenos Aires).
- LEYSER, K.: The German Aristocracy from the night to the Early Twelfth Century, en Past and Present, 41. 1968, pàgs. 25-53.
- MORGAN, L.H.: Ancient Society, Holt and Co. N. York 1870 (trad. cast. 1969).
- MURDOCK, G.P.: Cognatic Forms of Social Organization, en "So-

- cial Structure in Southeast Asia I.G.P." Murdock. Ed. Quadrangle Books. Chicago 1960.
- OWEN HUGHES, D.: Struttura familiare e sistemi di Successione ereditaria nei testamenti dell'Europa Medievale. 1976. Quaderni Storici nº 33.
- OWEN HUGHES, D.: Urban Growth and family structure in Medieval Genoa. Past and Present nº 66. 1975.
- RADCLIFFE-BROWN: Structure and Function in Primitive Society London 1972 (trad. cast. Peninsula 1976).
- RICHE, P.: La femme dans la société germanique païenne
La femme à l'époque barbare
La femme à l'époque carolingienne.
 en "Histoire mondiale de la femme" vol. II
- RUIZ-DOMENEC, J.E.: La familia campesina catalana del siglo XI. Líneas y problemas, en I "Jornadas de Metodología aplicada de las Ciencias Sociales". Santiago de Compostela 1973. (Actas 1975, págs. 61-68).
- RUIZ DOMENEC, J.E.: Las estructuras familiares catalanas en la Alta Edad Media. Introducción al estudio de la formación y evolución de los sistemas de parentesco en la nobleza, el campesinado y los cuadros urbanos. en - "quaderns d'Arqueologia i Història de la ciutat", XVI, 1975, págs. 69-123.
- RUIZ DOMENEC, J.E.: Solidaridad familiar y organización de clanes en Barcelona durante los siglos XI y XII, en "Miscellanea Barcinonensia", XLV, 1976.
- RUIZ DOMENEC, J.E.: Estrategias matrimoniales y Sistemas de alianza entre Castilla y Cataluña en el

- s.XII. en "Hispania" 1980, pàgs. 271-284.
- RUIZ DOMENEC, J.E.: Sistème de parenté et theorie de l'alliance dans la société catalana(env. 1000-env. 1240). en, "Revue Historique". 1980.
- SCHMID, K.: Zur Problematik von Familie, Sippe und Geschlecht, Haus und Dynastie beim mittelalterlichen Adel, 1967.
- SLICHER VAN FAH, E.H.: Dutch tribal problems, en "Speculum" XXIV, 1949, pàgs. 319-338.
- TARACCO, G.: Il tema della famiglia nella società medievale., en "Quaderni Storici" nº 33, 1976, pàgs. 892-928.
- VERCAUTEREN, F.: Une parentele dans la France du Nord aux XI et XII siècles, en "Le Moyen Age", 1963, pàgs. 223-245.
- VIOLANTE, C.: Una famiglia feudale della Langobardi nel secolo XI: I Soresina. en "Studi Filologici, letterari e storici". Padova 1977.